Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтынньы 15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№105 (6397) | 1986 сыл. Балаҕан ыйын 2 күнэ ОПТУОРУННЬУК | Сыаната 3 харчы

САҤА ҮӨРЭХ ДЬЫЛЫНАН!

Дорообо, төрөөбүт оскуолам!
Дорообо, сүүрбүт ыллыгым,
Дорообо, учуутал эдьийим,
Дорообо, үөрэммит кылааһым!—маннык истиҥ-кэрэх тылларынан Е. И. Курашов аатынан Чурапчы орто оскуолатыгар саҥа үөрэх дьылын маҥнайгы күнэ саҕаланна. Хопто үөрүн сакатар суһалы маҕан таҥастаах оҕолор сарсыарда эрдэттэн саба сырсан кэлбиттэриттэн, оскуола олбуора сибэкки муоратыгар умуста, арбас өҥүлэп эргийэ дьэргэйдэ. Кииилэри билии дойдутугар атаара, алгыы төрөппүттэр, үлэ ветераннара, оройуон салайааччылара муһуннулар.

Аан маҥнай оскуола боруогун атыллааччылар быйыл 120-чэлэр. Түөрт кылааһынан үөрэнэхтэрэ. Уон сэттис сылын учууталлыыр Галина Григорьевна Пинигина алтыс төгүлүн маҥнайгы кылаастары тутта, Оттон 23 сыл стаактаах опыттаах учуутал Розалия Семеновна Макарова 27 оҕону үөрэтиэ.

1986—87 сс. үөрэх дьыла Чурапчы орто оскуолатыгар уратылаах. Быйыл маҥнайгы кылааска аан маҥнай алта саастаахтар киирдилэр. 25-тэр. Кииилэри РСФСР үөрэҕириитин туйгуна, 20-чэ сыл үүнэр көлүөнэни иитиигэ утумнаахтык үлэлээбит Екатерина Николаевна Ермолаева үөрэтиэ.

Саҥа үөрэх дьыла аһыллыытыгар аналлаах үөрүүлээх митинг саҕаламмытын барабааннар ньиргиэрдээх тыастара биллэрэр. Нуучча тылын учуутала А. П. Федорова эҕэрдэ тылынан митинги аһар. Советскай Союз Гимнэ дуораһыйар.

Владимир Сивцев, Илья Борисов—оскуола бастыҥ үөрэнээччилэрэ арыаллаһыттаҕан комсомольскай уонна пионерскай знамялары киэрэччи тутан киирэллэр. Ити кэнниттэн маҥнайгы кылаас үөрэнээччилэрин оскуолаҕа ылыы церемонията саҕаланар. Алта саастаахтары онус кылаас үөрэнээччилэрэ—быйылгы үөрэх дьылын выпускниктара лиэнтэ иилиигэр сиэтэн иилдэраллэр. Кииилэргэ бэлэхтэрдэр бэлэх—азбуканы туттараллар.

Үөрэх дьыла аһыллыбыт быраһыннынныгынан, Билии күнүнэн үөрэнээччилэри, педколлективы эҕэрдэлээн тылы оскуола директора А. М. Дорофеев этэр. Онтон эҕэрдэ тылы ССКП райкомун пропагандаҕа уонна агитацияҕа отделын сэбиэдиссэйэ В. В. Алексеев ылар. Салгыы үөрэнээччилэри роно сэбиэдиссэйэ Л. Т. Егорова эҕэрдэлиир.

Быйылгы үөрэх дьылыгар Чурапчы орто оскуолатыгар элбэх саҥа, эдэр учууталлар кэллилэр. Үөрэнээччилэри кытта кииилэри билиһиннэрии үөрүүлээх быһыга-майгыга барар. Оҕолору эдэр учууталлар Е. М. Пермяков автодела, Н. И. Корякина английскай тылга, Д. Н. Новгородов физкультураҕа үөрэтиэхтэрэ.

Төрөппүттэр ааттарыттан оҕолору, учууталлары эҕэрдэлээн Чурапчы сельсоветын исполкомун секретара Т. П. Карпова тыл этэр. Ити кэнниттэн үөрэх туйгуннара Олег Яковлев уонна үһүскэ үөрэнэр. Маша Заболоцкая үөрэх дьылын маҥнайгы чуорааны тыаһаталлар.

Алтан чуораан чугдаарар, дьиэгэ кылыкылаас дорҕооннор оҕолору билиигэ ыҥыра, угуйа салгыҥҥа ыйаналлар. Оскуола күлүүкүрдээс коридордарын устун оҕолор халҕаһалыы устан, кылаас кылаас ахсын тарҕаһаллар. Элэ уруоктара саҕаланаллар.

Л. УНАРОВА.

Снимокка: маҥнайгы кылаас үөрэнээччилэрэ Павлик Белоусов уонна Туйаара Попова.

Информационнай иһитиннэриилэр

ПАРТИЙНАЙ-ХАҺААЙЫСТЫБАННАЙ АКТИВ МУННЬАҔА

Атырдьах ыйын 29 күнүгэр ССКП райкомун конференц-саалатыгар партийнай-хаһаайыстыбаннай актив мунньаҕа буолла. Мунньахха «1986—1987 сыллардаах кыстыкка бэлэмнэнии үлэ туругун уонна иннинэ соруктарын туһунан» дакылааты райсовет исполкомун председателэ С. П. Макаров оҥордо.

Дакылааты дьүүллэһиигэ тыл эттилэр: Н. Г. Михайлов—«Чурапчы» совхоз директора, Н. П. Сивцев—«Якуткоммунэнерго» оройуоннааҕы участогын начальнига, Ф. Н. Терютин—Мугудай сельсоветын исполкомун председателэ, Н. И. Монастырев—райпо бырабылыанньатын председателэ, В. К. Ефремов—Карл Маркс аатынан совхоз директора, Н. Н. Кынакытов—десоуну начальнига.

Партийнай-хаһаайыстыбаннай актив мунньаҕар ССКП обкомун секретара М. Е. Николаев кыттыыны ылла уонна үлэ стилин уларыта тутуу соруктарыгар тохтоон тыл эттэ.

Дьүүллэһиллибит боппуруоска туһааннаах уураах ылыллыбыта уонна дьаһаллар былааннара бигэргэтиллиннэ.

УЧУУТАЛЛАР АТЫРДЬАХ ЫЙЫНААҔЫ СҮБЭ МУННЬАХТАРА

Атырдьах ыйын 29 күнүгэр Культура оройуоннааҕы дьиэтигэр оройуон учууталларын атырдьах ыйынааҕы сүбэ мунньахтара буолла.

Сүбэ мунньахха «Оройуоҥҥа оскуола реформатын олоххо киллэриигэ үлэ түмүктэрэ уонна ССКП XXVII съеһин уураахтарыгар сөп түбэһиннэрэн үөрэтэр-иитэр үлэни салгыы тупсарыы соруктара» дакылааты ССКП райкомун бастакы секретара Г. М. Сысолятин оҥордо.

Дакылааты дьүүллэһиигэ тыл эттилэр: Е. Н. Макарова—Дириҥ орто оскуолатын учуутала, Е. Д. Макаров—Сылаҥ орто оскуолатын учуутала, М. Д. Кронникова—«Мугудай» совхоз парткомун секретара, К. Н. Абрамов—Хатылы орто оскуолатын учуутала, В. П. Белоусов—оройуон байыаннай комиссара, Е. Н. Петров—Чакыр аҕыс кылаастаах оскуолатын учуутала, П. П. Запорожцев—профтехүөрэхтээһин управлениетын начальнига, М. М. Иванов—Одьулуун орто оскуолатын завуча, Н. К. Макаров—ЫБСЛКС райкомун бастакы секретара, Я. Г. Павлов—педагогическай үлэ ветерана, Үлэ Кыһыл Знамята орден кавалера, М. Д. Макарова—Болтоҥоттооҕу дьааһыла-сад сэбиэдиссэйэ, А. А. Шадрин—ОАПХ советын председателэ, Л. Т. Егорова—райсовет народнай үөрэҕириитин отделын сэбиэдиссэйэ.

Сүбэ мунньахха ССКП обкомун секретара М. Е. Николаев кыттыыны ылла уонна оскуолаларга үөрэтэр-иитэр үлэни уларыта тутуу боппуруостарыгар тохтоон тыл эттэ.

Дьүүллэһиллибит боппуруоска сүбэ мунньах туһааннаах быһаарыыта ылынна.

От хомуурутар үс ударнай нэдиэлэлэр түмүктэннилэр. СОРУК: балаҕан ыйын 15 күнүгэр диэри ходуһаттан тахсыбакка тиргиччи оттуурга.

Оройуон совхозтарыгар сүөһү аһылыгын бэлэмнээһин балаҕан ыйын 1 күнүнээҕи сводката

Совхозтар	үлэлиир киһи ахсаана	звено ахсаана	от иһигэр механизир.	охсуу (гектар)	мунньуу (гектар)	кэбиһии (тонна) график	кэбиһии (тонна) туолла	сенаж (тонна) график	сенаж (тонна) туолла	от массата график	от массата туолла
Карл Маркс	376	10	1	5193	4868	3300	1318	1020	436	—	—
Субуруускай	260	17	3	6930	6370	5150	3180	1785	1114	—	—
Эрилик Эристиин	692	31	7	13327	13180	9300	4545	2380	360	—	—
«Чурапчы»	471	27	5	11004	10733	7000	4330	2295	870	—	—
«Мындаҕаайы»	313	16	3	8353	7985	6700	3966	2975	3352	—	—
«Мугудай»	499	22	2	7426	6828	6550	3697	2300	1255	—	—
Оройуон үрдүнэн	**2611**	**123**	**21**	**52233**	**49964**	**38000**	**21036**	**12750**	**7387**	—	—

Государственнай статистика оройуоннааҕы инспектурата.

ТҮМҮКТҮҮР КҮННЭРИ — ТЭРЭЭҺИННЭЭХТИК!

Үүт ыамын быһа түһэрбэт иһин охсуһуу эппиэттээх күннэрэ үүннүлэр

Сайылыктарга мэччирэҥ кэмин түмүктүүр балаҕан ыйа хайыы-үйэ үүннэ. Бу күннэргэ ыанньыксыттар уонна бостууктар хайдах үлэлииллэриттэн сыллааҕы соруктар толоруулара улахан тутулуктаах. Фермалар күннээҕи үлэлэрэ хайдах тэриллэрин туһунан туһааннаах салайааччылартан ыйыталаһан маннык эппиэти ыллыбыт.

Г. Т. КУЗЬМИН, Хоптоҕо отделениетын управляющайа:

—Бу күннэргэ отделение үрдүнэн валовойунан 2,8 тонна үүт ыанар. Итиниттэн 2,5 тонна кэриитэ государствоҕа туттарыллар. Элбэх аһылык быстыбат, ыамы котүтүү таһаарыллыбыт курдук да, үүт ые үүтэлээбит. Билигин үс сайылыгынан 424 ынах ыанар. Күн ахсын быһа холуйан 5-6 тонна кээнньэрбэ оҥоһуллар. Калан кээньэрбэҕо лабыкта элбэх эрэбит. Атырдьах ыйыгар даҕаны үүт саҥа хоту элбиллибэтэ. Онон ыанньык фермаларбыт бары сыллааҕы былааннарын толорбоннно иһэллэр.

Билигин сааскы ыайтарбакка турар боппуруоспут—үлэһит илии тиийбэтэ. Аҕыйах хонуктааҕыта оскуола VIII уонна X кылаастарын үөрэнээччилэрэ ынах ыан буттулар. 11 ыанньыксыт элбэх буулулуон ниада. Биир специалиспыт үөрэххэ ыйаан иннирбэтэх ыччаттары кытта дуоҕабардаһалары иккитэгул куораҥҥа киирэ сырытта да, туһа таксыбата. Үлэһит илии тиийбэтэ үүт ыамыгар улахаҥнык охсор нуттталлиннэ.

Н. Д. ПЕРМЯКОВ, Маралаайы отделениетын управляющайа:

—Билигин түбүгүнүт олус элбэх. Балаҕан ыйын бастакы ыҥарыгар Уу Оҕустаахха уонна Лыбыыттахха тутулла турар саҥа хотоннору ситэриэхэ кааллы. Иннии сэргэ сайылыктарга ыамы намтаппат дьаһаллары ылыахтаахпыт. Дьыала туруга үчүгэй диэн этэр кыахпыт суох. Атырдьах ыйыгар ыамы кыайан үрдэппэтибит. Холобур от ыйын эргэтигэр күннээҕи валовой ыам тоннаҕа тиийэрэ. Оттон билигин 2 тоннаттан эрэ тахсаҥы ыыбыт. Ыам ордук Кыттайбынтта уонна Бырыы Хааҕа таҥнары түстэ.

Ыанньыксыттыы сылдьыбыт VIII уонна X кылаастар үөрэнээччилэрин үлэттэн уураттыы эрдэттэн сэрэтиллибэтэҕэ элбэх ыарахаттары үөскэттэ. Туту да быраҕан ынах ыыр дьону көрдөөр кыһалҕатыгар түстүбүт.

РЕДАКЦИЯТТАН: Көстөрүн курдук, сайылыктарга балаһыанньа бөрүкүтэ суох. Маннык тэриннэн олорон ыамы үрдэтэр, биллэн турар, кыаллыбат. Олорон биэриннэхха, бастайааннай ыанньыксыттары сүүмэрдээһинин субу күннэргэ быһаарар бары дьаһаллары ылыахха.

Мэччирэҥ күн ахсын мөлтүүр кэдьүүстээхтик туһанарга дьулуһуохха. Аасыт ардах кэнниттэн мэччирэҥ кэбүүр, кэмчэриллир кыахтанна. Ыамы үрдэтэр маннык тоҕоостоох кэмҥэ сайылык ахсын ыанньыты элбэх аһылыгынан, кээньэрбэнэн хадаҕалаан аһатыахха. Бу бары сайынны сезону тэрээһиннээхтик түмүктүүргэ, кыстыгы ситиһиилээхтик тологорго, саҕалыыга кыахтары үөскэтиэҕэ.

Бурдук хомуурун дневнигэ

Оройуон совхозтарыгар бурдук хомуурун тэтимэ билигин да олус бытаан. Бааһына кууруран иэтэһэ сылдьар комбайннары тиһилэчи үлэлэппиттэринэ барар, хомуурун бу күннэргэ түмүктүүр сорук турар.

Быйыл балачча үчүгэй түмүктэри «Мындаҕаайы» совхозка ситиһэр кыахтаннылар. Манна 166 гектардаах бааһына үүнүүтэ хомуллубутуттан гектарын ахсыттан ортотунан 14 центнер «көмүс туораҕы» хомуйдулар. Итинтэн атын хаһаайыстыбаларга бу хаачыстыбаннай көрдөрүү ыраах намыһах. Холобур, Карл Маркс аатынан, Субуруускай аатынан уонна «Мугудай» совхозтар хомуллубут сирдэриттэн гектарын ахсыттан ортотунан 5 центнер бурдугу ыллылар. Оттон Эрилик Эристиин аатынан совхозка билиҥҥи туругунан балаһыанньа эссо мөлтөх: 450 гектардаах бааһына үүнүүтэ харыллыбытыттан гектартан 3,5 центнер ылылынна.

Бааһынаҕа туругунан оройуон үрдүнэн барыта 1457 гектар хомулунна, валовойунан 8014 центнер үүнүү ылылынна (гектартан 5,5 центнер).

Партийнай-хаһаайыстыбаннай актив мунньаҕа

КЫСТЫГЫ БЭЛЭМНЭЭХ КӨРСҮӨХХЭ

(Народнай депутаттар оройуоннааҕы Советтарын исполкомун председателэ С. П. Макаров дакылаатыттан)

Табаарыстар! ССКП КК бэс ыйынааҕы (1986 с.) Пленумугар ССКП КК Генеральнай секретара М. С. Горбачев норуот хаһаайыстыбатыгар төрдүттэн уларыйа тутуулары олоххо киллэриигэ, научнай-техническэй прогреһы түргэтэтиигэ биһиги бу сылларга ханнык ахсааннаах туһаайбыттан социальнай-экономическай сайдыы тэтимнэрэ, норуот олоҕун үйгүтүн таһыма тутулуктаах буолуохтара диэн эппитэ.

Бүгүн, пятилетка бастакы сылын 8 ыйа ааспытын кэннэ, оройуоннааҕы партийнай тэрилтэ, советскай, хаһаайыстыбаннай органнар итинник партийнай ыйыыны салайтаран, үлэлэрин кэлбит бириэмэбититтэн сыана бэриниэхтээхпит.

Оройуон норуотун хаһаайыстыбатын сүрүн салаата — тыа хаһаайыстыбата партия туруорар соруктарыгар дьүөрэтэ суох үлэлээн кэллэ диэн быһаччы этиэхтээхпит. Сыл аҥардааҕы экономическай түмүк көрдөрөрүнэн 2747,8 тыһ. солк. валовай бородууксуйа, эбэтэр былааннаммыт бородууксуйа 77 бырыһыана эрэ оҥоһуллунна. 1985 сыл туһааннаах кэмин кэрдиистээҕэр ити 347,6 тыһ. солк. аҕыйах. Бородууксуйа оҥоһуллуутугар эрэскуот үрдүү турар, барыта 6 ыйга 7102 тыһ. солк. суумалаах эрэскуот оҥоһулунна. Бородууксуйа бэйэҕэ турар сыаната үрдээтэ. Биричиинэтэ — бородууксуйаны оҥорон таһаарыы улааппатаҕар. Үүтү ыаһын былаана 7 ыйга 91,5 бырыһыан туолбута, эбэтэр ааспыт сыллааҕар 260 тоннанан аҕыйах. Эти оҥоруу ааспыт сыл туһааннаах кэмин кэрдиистээҕэр 22,8 тоннанан аччаата. Үүтү уонна эти государствоҕа туттарыы былааннара тохтор туруктаннылар.

Хаһаайыстыбаннай көрдөрүүлэр таҥнары түстүлэр: биир ынахтан 881 кг үүт ыанна (былаан 92,5 бырыһыан туолла), ньирэй уонна кулун деловой тахсыыта 64,2 бырыһыаҥҥа эрэ тиийдэ, сэттэ ыйга 634 ынах сүөһү, 343 сылгы көннөнүөн өллө. Ити ааспыт сыл бу кэмин кэрдиистээҕэр туһааннааҕынан 43 уонна 144 төбөнөн элбэх.

Бу итэҕэстэр совхозтар салалталара, специалистара күннэтэ тэрийэр үлэни уонна хонтуруоллааһыны мөлтөппүттэрин түмүгэр таҕыстылар. Маныаха ОАПХ салалтата (Шадрин А. А.) совхозтар парткомнара, сельсоветтар исполкомнара туһааннаах салайар үлэһиттэртэн кытаанах ыйытыыны олохтооботулар. Сүөһү иитиитигэр ордук улахан хаалыыны Эрилик Эристиин аатынан совхоз таһаарда: 7 ыйга үүтү ыаһын былаана 83,2, үүтү атыылааһын сорудаҕын 88,2 бырыһыан эрэ толорто. 152 ынах сүөһү, 84 сылгы көннөрүнэн өллө. 100 ийэ сүөһүттэн 69 ньирэй, 60 кулуну ылла. Бородууксуйа кээмэйэ таҥнары түһэр, оттон эрэскуот улаата турар. Совхозка 1 солкуобайга 0,28 солк. бородууксуйа оҥоһуллунна. Биир солк. бородууксуйаны оҥорууга хамнас 0,71 солк. улаатта. Ааспыт кыстыкка биир усулуобунай сүөһүгэ 10,3 ц аһылык единицалаах олорон, кыстыкка ылыммыт эбэһээтэлистибэтин толорботоҕо. Ол сүрүн биричиинэтинэн кыстыкка хойутаан, мөлтөх тэрээһиннээхтик киирбитэ буолбута.

Оройуон үрдүнэн 16260 ынах сүөһүнү, 12250 сылгыны көрүү-истии, кыстык устата 1 фуражнай ынахтан 900 кг үүтү ылыы, 1 бороон 90 кг эбиллэрин хааччыйыы, государствоҕа үүт 60 бырыһыанын 1-кы сортаҕынан туттарыы соруктара тураллар. Совхозтар 22-23 тыһ. т оту, 13 тыһ. т эбии аһылыгы, 6 тыһ. т силэһи бэлэмнээр кыахтаннылар. Ити 11333 тонна аһылык единицатыгар, эбэтэр биир усулуобунай төбөҕө — 6,4 центнергэ, а. э. куормалаах аһылык 37,5 бырыһыаныгар тэҥ.

Оройуоҥҥа кэмэ быһыытынан республика страховой фондуттан 2000 т от, 5000 т комбикорм, 500 т АВМ бородууксуйата, 3000 т солоомо бэриллэрэ былааннанар. Итилэри киллэрэн туран 1 усулуобунай төбөҕө 13,2 центнер аһылык единицалаах кыстыкка киирии сабаҕаланар. Бу зоотехническэй нуорма 77,8 бырыһыана буолар.

Быйылгы кыстыкка барыта 118 хотонунан сүөһү туруо, Итинтэн 36 эрэ хотон бэлэм буолла. Өрөмүөн үлэтэ ордук «Мугудай», Карл Маркс аатынан совхозтарга бытаан. «Мугудай» совхоз 20 хотонтон 4-түн, Карл Маркс 9 хотонуттан 1-рин эрэ өрөмүөннээтилэр.

Быйылгы төрүөҕү балаҕан ыйын 1 күнүттэн кыстык хотонугар туруорууну саҕалыахтара. Билигин 190 ньирэй «Мугудай» совхозка эрэ кыстык сирин булла. Онон ньирэй тымныйыыттан өлүүтүн куттала эмиэ үөскээтэ. Бүгүн 2000 ньирэй оройу уонна мөлтөх туруктаах. Ааспыт кыстыкка алтынньы, сэтинньи ыйдарга 148 бороон көрүү мөлтөөбүттэн тымныйан өлбүтэ, ол иһигэр Хоптоҕоҕо — 43, Болтоҥоҕо — 34. Быйыл бу хатыланыа суохтаах. Ааспыт сыллар опыттарынан мөлтөх туруктаах ньирэйдэрэ нэһилиэнньэҕэ көрдөрүүгэ кэнэтиэххэ. Бу үлэҕэ пенсионердары, дьиэ хаһаайкаларын туһаныахха.

Ураты болҕомто ынаҕар ынахтары сылаас кыстыкка бириэмэтигэр киллэриигэ ууруллара наада. Сыл аайы кыстыкка киириигэ хойутааһынтан балаҕан уонна алтынньы ыйдарга ынах маассабайдык уолуута таһаарыллар. Специалистар ааҕалларынан, эрдэ уолларыы түмүгэр ынах сылга 8-9 эрэ ый матар.

Туох дьаһаллары олохтуохха?

Бастакытынан, 120 эр киһини фермаҕа таһаарыы соруга туолбата. Совхозтар партткомнара бастаан утаа ылсан иһэн кэнники умнууга хааллардылар. Бу боппуруос хаттаан көтөҕүллүөхтээх уонна кыстык ыйдарыгар ыанньыксыттар ахсааннарын аҕыйаппат үлэ ыытыллыахтаах.

Иккиһинэн, доильнай аппараттар кыһыҥҥы бириэмэҕэ толору үлэлииллэрин ситиһиэххэ уонна хас биирдии ыанньыксыкка 25-тэн аҕыйаҕа суох ынаҕы сыһыарыахха.

Үсүһүнэн, кормоцехтары кыстык маҥнайгы күннэриттэн үлэлэтэн, эбии аһылыгы, силэһи дэлэччи сиэтиини хааччыйыахха.

Бэлэмнээммит аһылык 50 бырыһыана — эбии аһылык. Ити аһылык барыта кырбатыллан, тупсарыллан баран сүөһүгэ бэриллиэхтээх. Быйыл совхозтар, өрөмүөннүүр-техническэй предприятие балаҕан ыйын 1 күнүгэр диэри 11 саҥа кормоцеһы тутуохтаахтара. Билигин турругуна «Чурапчы» совхоз 3 кормоцех тутуутун бүтэрдэ, оборудованиетын туруорууну саҕалаата. Оттон «Мугудай», Эрилик Эристиин аатынан, «Мындаҕаайы» совхозтар (Сергеев, Корякин, Чичигинаров) кормоцехтары тутууга райком бюротун уурааҕын толорботулар, тулуйуллубат быһаарыыны таһаардылар. Нерюнгри куораттан кэлбит биригээдэлэри толору күүһүнэн туһамматылар. Кормоцехтары оборудованиенан хааччыйыыны агроснаб (Кубаров) бириэмэтигэр быһаарбата. ОАПХ совета, совхозтар директордара бэлэмнэммит кормоцехтары балаҕан ыйын иһинэн үлэҕэ киллэрэр дьаһаллары ылыахтаахтар. Дулҕаны уонна былаҕы кырбатар агрегаттары балаҕан ыйын 15 күнүгэр диэри бэлэм оҥоруу ОАПХ инженернэй сулууспата хааччыйыахтаах. Хотону реконструкциялааһын үлэтэ совхозтар директордарынан өйөммөтө. Арай «Чурапчы» совхоз Арыылаахтааҕы отделениета (Беляев) үс эргэ хотонугу реконструкциялааһыны ыытар. Соловьев отделениета (Яковлев) үс хотонугу мобильнай раздатчик үлэлиир усулуобуйатын тэрийэн эрэр. Оттон Субуруускай аатынан, Эрилик Эристиин аатынан, «Мугудай» совхозтар сүөһү үлэтин кэлимник механизациялааһыныгар сөптөөх хайысханы ылбатылар.

Совхозтар былаан быһыытынан 60 т бэлиэгы, 200 т тары бэлэмниэхтээхтэр, онуоха сөптөөх материальнай уонна моральнай көҕүлээһиннэри оҥоруохтаахтар.

Быйылгы общественнай сүөһү кыстыгын биир уратытынан тиэйэр-таһар үлэлэр улаатыылара буолар. Оройуон совхозтара Уус-Майа, Нам, Якутскай, Бүлүү, Өлүөхүмэ, Амма оройуоннарыгар оттууллар. Маны таһынан Госагропром дьаһалынан 12000 т эбии аһылык тиэллэрэ былааннанар. Аҥардас тиэйэр-таһар үлэлэр ороскуоттара 2230 тыһ. солк. тэҥнэһиэ.

Бастатан туран, Нуотара, Куолума, Ноху үрэхтэргэ сүөһү турар хотоннорун, дьон олорор дьиэлэрин, гараннары тутан 1900 ынах сүөһүнү, 1550 сылгыны кыстатыыны түргэнник быһаарыахха.

Иккиһинэн, тиэйэр-таһар үлэлэр улахаттарынан, ОАПХ совета тракторы биир сиргэ киниэн үлэлэтиини балаҕан ыйын 15 күнүн аһарбакка олохтуохтаах. Агроснаб, өрөмүөннүүр-техническэй предприятие кинилэммит автоколоннаны саппаас чааһынан, техобслуживаниенан хааччыйыахтаахтар.

Үсүһүнэн, совхозтар директордара алтынньы ый 15 күнүгэр диэри Нуотараттан уонна Амма үҥүөр үрэхтэртэн тиэллэр оту престэниэхтээхтэр.

Төрдүһүнэн, Агропромхимия (Павлов) балаҕан ыйын 20 күнүгэр диэри Нуотаралыыр суолу икки сиринэн (Кумааһынан уонна Айан Куоҕалдьынан) оҥоруохтаах.

Кыстык ыйдарыгар сүөһүттэн ылыллар бородууксуйа кээмэйэ, киниги сүтүгэ суох сыл таһаарыы, былааннары уонна эбэһээтэлистибэлэри толоруу специалистар, орто сүһүөх кадрдар тэрийэр, дьону түмэр дьоҕурдарыттан быһаччы тутулуктаныаҕа. Тыа хаһаайыстыбатыгар барыта 380 үрдүк уонна анал үөрэхтээх специалистар бааллар. Кинилэр иннилэригэр ханнык соруктар тураллар?

— Специалистар үлэлэрин чааһа фермалар режимнэригэр сөп түбэһиэхтээх. Былааннаах бородууксуйаны ылыы кинилэргэ эппиэтинэс туруоруллуохтаах.

— Оройуоннааҕы ветстанция уонна ветбаклаборатория общественнай сүөһү организмэ витамининан уонна микроэлементэринэн дьадайыытын эрдэттэн сэрэтэр уонна ону туоратар дьаһаллары олохтуохтаахтар. Маныаха витаминнай препараттары, гидропоннай үүнээйини, сайыҥҥы былаҕы табатык туһаныы быһаарар оруоллаах.

— Аһылык итэҕэһин ситэриигэ анаан бэлэмнээммит эбии аһылыктары (балыгы, тары, дулҕа силэһин, о. д. а.) сиэтиигэ рецептэри, рекомендациялары оҥороллоро эрэйиллэр.

— Сүөһү иитиитин дьылҕатын быһаарар искусственнай сиэмэлээһини курдук үлэни специалистар болҕомто киинигэр тутуохтаахтар. Үүттээх боруода буругунастары сүүмэрдээн туспа тутан иитэр уонна үүһатар үлэни тэрийиэхтээхтэр. Тыһаҕастары сиэмэлээһини киэҥник тэнитиэххэ, хас биирдии техник-осеменаторга тыһаҕаһы сиэмэлээһиҥҥэ чопчу сорудахтары тиэрдиэххэ.

Үлэһиттэр бары эрэгаларыгар аҕан-сүрттаан үлэлээһини, харыстабыллаах буолууну тэрийиэххэ, үлэ оҥорумтуотун үрдэтиигэ интэриэһи үөскэтиэххэ. Өйүөҕо эрэ хаһаайыстыбалар рентабельнай буолууларын ситиһиэхпит. Хас биирдии производственнай подразделение коллективнай бэдэрээккэ киириитэ киэҥник тэнитиллиэхтээх. «Чурапчы» совхозка ыанньык фермалара сайын бары коллективнай бэдэрээтинэн үлэлээтилэр, семейнэй бэдэрээккэ саҕалааһыннар оҥоһуллуннулар, атын салаа үлэлэригэр бу боппуруос эмиэ киэҥник туруоруллунна. Оттон «Мындаҕаайы», Карл Маркс аатынан, Субуруускай аатынан совхозтарга бу үлэҕэ суолта бэриллибэтэ. Быйылгы кыстыкка ыанньык 60 бырыһыанын, ыччат сүөһүнү уонна сылгыны көрүүнү барытын бэдэрээттэһэн үлэлэтиигэ киллэриллиэхтээх.

Сүөһү аһылыгын кырымчык дьылларга хас салаа от, араас эбии аһылык кытаанах учуокка ылыллыахтаах. Ыһыытоҕуу, тэпсии, аһары сиэһин иһин кытаанах ирдэбил туруоруллуохтаах. Ол иннинэн хонтуруол чековай форматын хас подразделение аайы киллэриэххэ.

Быйыл сүөһү кыстыгар сельсоветтар, государственнай тэрилтэлэр, оройуон общественноһа көмөнү хаһааҥҥытааҕар да күүһүрдүөхтээхтэр.

Оройуон киинин тэрилтэлэрэ 80 киһини, сельсоветтар тэрилтэ 60 үлэһитин уонна 60 пенсионеры сүөһү иитиитигэр көмөҕө таһаарыахтаахтар. Райсовет исполкома Советтар, шефтээх тэрилтэлэр, оскуолалар кыстыкка көмөнү оҥоруулларын көҕүлүүр куоталаһыы усулуобуйатын олохтуохтаах.

Общественнай сүөһү кыстыгар бэлэмнээһин биир тыын боппуруоһунан үлэһиттэр олорор усулуобуйаларын тупсарыы буолар. Быйылгы кыстыкка 10 саҥа хотон, сүөһү үлэһиттэрин дьиэлэрэ тутуллан үлэҕэ киириэхтээхтэр. Ааспыт кыстык биир сүрүн итэҕэһинэн үгүс фермаларга илии үлэтин чэпчэтэр механизация туруоруллан баран туһаныллыбатаҕа буолар. ОАПХ совета хотон механизациятын үлэтин кытаанах хонтуруолга ылан, туруоруллубут оборудование барыта үлэлиирин ситиһиэн наада.

Табаарыстар! Быйылгы кыстыкка бары партийнай, советскай, профсоюзнай, комсомольскай тэрилтэлэр ураты болҕомтону дьону ыытары биирдиилээн үлэҕэ уһуруохтаахтар. XII пятилетка бастакы сылын кыстыгар ылыллар эбэһээтэлистибэлэр чуолкай соруктардаах, үлэ оҥорумтуотун үрдэтэргэ туһуламмыт буолуохтаахтар. Куоталаһыы ыытыллыахтарын быһаарыыга государство баайын-дуолун кэмчилээн хаһаайыннык сыһыаннара учуоттаныан наада. Оройуон таһыгар бэлэмнээммит сүөһү аһылыгын тиэйиигэ үлэлиэхтээх шоферларга, механизаторларга туһунан соцкуоталаһыыны тэрийиэххэ.

Саҕаланар кыстык биир уратытынан — ырааҕы сирдэргэ баран сүөһүнү сылгыны көрүүгэ үлэлээһин. Онно барар дьону идеологическай хааччыйыыга улахан болҕомтону ууруллуохтаах. Совхозтар партткомнарынан политтэрийээччилэр, политинформатордар, агитатордар ананыахтаахтар. Кинилэр күннэтэҕи сорудах, былаан, эбэһээтэлистибэ туолан иһиитин, бэар итэҕэстэри, олору туоратыы соруктарын агитация судургу средстволарынан сырдатар эбээһинэстээхтэр.

Сотоһутааҕыта ССКП Киин Комитета «1986—1987 сыллардааҕы үөрэх дьылыгар үлэһиттэри политическай уонна экономическай үөрэхтээһини тэрийии туһунан» уурааҕы ылынна. Онно коллектив уратытын уонна истээччилэр үлэлэрин характерын учуоттаан, үөрэх форматын талар бырааптара сөптөөҕүнэн аҕыллынна. Сүөһү үлэһиттэрэ үгүстэрэ — оскуола кэнниттэн кэлбит эдэр оҕолор. Кинилэргэ хас отделение ахсын зооветнуруһуоктары, бастыҥ опыт оскуолаларын үлэлэтиэххэ.

Табаарыстар! Ураты болҕомтону дьон үлэлиир, олорор усулуобуйаларын тупсарыы эрэйэр. Оҕо тэрилтэлэрэ, оскуолалар, эмп учреждениелара, культура дьиэлэрэ, кинотеатрдар уонна спортзаллар сылаас буолууларын хааччыйыы — хас биирдии хаһаайыстыбаннай салайааччы мүлчүрүйбэт иэһэ.

1986—1987 сс. кыстыкка бэлэмнээһин хайдах барда? Норуот үөрэҕириитигэр капитальнай өрөмүөҥҥэ бэриллибит 348,2 тыһ. солк. аҥара эрэ туттулунна. Эмп холбоһугар балаһыанньа эмиэ итинник. Оттон культура отделыгар 62 тыһ. солк. үп бэриллибититтэн 6 тыһ. солк. эрэ туһаныллынна. Көрөргүт курдук, үбү туттуу быстар мөлтөх. Чурапчы аҕыс кылаастаах оскуолатын үөрэнэр корпуһа списаниеҕа тахсан, өрөмүөн үлэтэ атын дьиэҕэ саҕаланна. Сылаҥ, Мугудай, Амма орто оскуолаларын котельнайдара уонна теплотрассалара хаһан өрөмүөннэнэн бүтэллэрэ биллибэт. Болтоҕо аҕыс кылаастаах оскуолатын реконструкцията олус бытаарда. Совхозтар директордара, тэрилтэлэр салайааччылара оскуолалар, оҕо тэрилтэлэрин өрөмүөннэригэр үлэни күүһүрдэллэрэ наада. Дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба производственнай управлениета олорор дьиэлэр капитальнай өрөмүөннэрин быһааныгар ыытар: 120 тыһ. солк. үлэ оҥоһулугар 37,1 тыһ. солк. үлэ ыытылынна.

Балаҕан ыйын 6 күнүттэн кэлэр кыстык сезона саҕаланан, котельнайдар бары объектарга сылааһы биэриэхтээхтэр. «Якуткоммунэнерго» оройуоннааҕы учаастага (Сивцев) котельнайдарга өрөмүөннэри ыытан оттук сезонугар бэлэм оҥордо. Кочегардар үлэлэрин чэпчэтиигэ уонна сынньанар усулуобуйаларын тэрийиигэ балачча үлэ барда. Ол курдук 11 котельнайтан 8-гар душ, 9-гар бытовой хос уонна 7-гэр лебедка киллэриллиэ. ЯКЭ көрөр-истэр трассатын уһуна 5,69 км. Ол эрээри дьыл баччатыгар диэри теплотрассаҕа күттүөннээх үлэ бара илик. Районо, эмп холбоһуга, дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба производственнай управлениета, о. д. а. тэрилтэлэр итигэр системаны ыраастааһыны хойутаттылар. Ол оттук сезонун бириэмэтигэр аһыыны атахтыыр буолла.

Баһаартан сэрэхтээх буолуу кыстыкка бэлэмнээһин үлэ биир сүрүн хайысхата. Саха АССР Министрдэрин Советын 1986 сыл 112 №-дээх уурааҕын тутар 13 күнүнээҕи уонна райсовет исполкома 1986 сыл муус устар 15 күнүнээҕи уураахтарын олоххо киллэрии туруга быстар мөлтөх. Хаһаайыстыбалар уонна тэрилтэлэр салайааччылара баһаартан сэрэхтээх буолууга хамсатыылаах үлэни ыыта иликтэр.

Коммунальнай оҥонон туһанааччылары, сэрии, үлэ ветераннарын, инвалидтары оттук маһынан лесопункт хааччыйар. Тэрилтэ XII пятилетка бастакы 8 ыйыгар былаанын толорон кэллэ. Ол эрээри киин балыыһа, аптека, райОНО, киносеть уонна культура үлэһиттэригэр мас киириитэ аҕыйах. Бу тэрилтэлэр оттук маһы аллараа ыскылааттан бэйэлэрин массыыналарынан тастарыыга үлэни тэрийиэхтээхтэр.

Түмүктээн этэххэ, кыстыкка үчүгэй бэлэмнээх киирии хас биирдии салайааччы дьону түмэр, көҕүлүүр дьоҕуруттан, эппиэтинэһиттэн тутулуктаах. Бу бары партийнай, советскай, профсоюзнай, комсомольскай тэрилтэлэр болҕомтолорун эрэйэр, бүттүүмнүүтүгэр сыһыаннаах боппуруос.

Саҥаны, бастыҥы — сир аайы

АЙАР ДЬОҔУР — ДУОЛАН КҮҮС

Билигин экономиканы түргэтэтии пятилеткатыгар эппиэттиирдик сайыннарыыга, уларыта тутууга саҥаны айааччыларга уонна рационализатордарга тирэҕириин хаһааҥҥытааҕар да улахан суолталанна.

Биһиги оройуоммутугар рационализатордар кыахтара тииийбэккэ туһаҕа таһаарбатах араас бэйэлээх оҥоһуктара олус элбэх. Билигин итиләртэн бэрт аҕыйах ахсааннаахтара кэдьүүстээхтик туһаныллар. Бу да оҥоһуктары атын сирдэргэ кила хабаҥ ылан тарҕатыы, үтүгүннэрэн оҥоруу кыаллыбакка турар. Оттон 1986 сылга тиэрдиллибит государственнай былаан быһыытынан совхоздарга, өрөмүөннүүр-техническэй предприятиеҕа, оройуоннааҕы агропромышленнай холбоһук састаабыгар киирэр о. д. а. тэрилтэлэргэ рационализатордар араас этиилэрэ олоххо киллэриллэн барыта 30,5 тыһ. солкуобайдаах экономическай кэдьүүс ылыллыахтаах. Ол эрээри итиниг толорорго элбэх ыараханнар үөскээтилэр. Сыл бастаҥы аҥарыгар рационализатордар киллэрбит этиилэрин үгүс совхоздар инженернэй сулууспалара докумуоннга да киллэрэ илликтэрэ үлэни улаханнык харгыстаата. Оройуон рационализатордарын бэс ыйыгар буолан ааспыт сүбэ мунньахтарыгар уопсай дьыалаҕа элбэх туһаны биэрэн сөптөөх кэпсэтии, сүбэлэһии буолбута. Ону олоххо киллэрэргэ тириитэ-хоруута үлэлиин илиниит диэн бу дьоһуннаах дьыаланы тэрийэр дьон бары да билиниэхтиттиҥ наада. Сүбэ мунньахха рационализатордар орголоругар конкурс биллэриллибитэ. Мантан күһүн итини сэргэтүөххэ, куоталаһыыны көхтөөхтүк тэрийиэххэ.

Биһиэхэ холобур оҥос туохха сөптөөх чахчылар суох буолбатахтар. Өрөмүөннүүр - техническэй предприятиеҕа сыл бастаҥы аҥарыгар рационализатордар 12 араас этиилэрэ олоххо киллэриллэн 4 тыһ. солкуобайдаах экономическай кэдьүүс ылылынна. Предприятие мындыр өйдөөх, көмүс илиилээх сатабыллаах рационализатордарыттан ордук чорботтон Н. П. Захаровы, П. Г. Климовы, П. П. Макаровы уонна С. А. Захаровы ааттыыбыт.

Ылан көрүөҕүҥ Н. П. Захаров айан оҥорбут гидравлика көмөтүнэн куруулу сүөкүүр трактор сыарҕатын. Сыарҕа намыһах буолан хаһыык баҕарар таһаҕаһы (мас, муоһу, таас чоҕу, кумаҕы, о. д. а.) тиэйэргэ табыгастаах. Оттон сүөкээһиннигэр үлэни кудумсутан сыл устата 1100-тан тахса солкуобайдаах кэдьүүһү биэриэн сөп. Билигин «Чурапчы» совхоз механизатордара өрөмүөннүүр-техническэй предприятиеҕа үс сыарҕаны оҥортороон күннээҕи үлэҕэ-хамнаска тутта сылдьаллар. Олус биһирээтилэр.

Эбэтэр С. А. Захаров двигателлэри өрөмүөннүүргэ туттуллар оҥоһугун холобурдуоҕуҥ. Бу оҥоһук үлэҕэ киллэриллиэҕиттэн өрөмуон хаачыстыбата туппуста. Барыллаан ааҕыыннан, кини көмөтүнэн быйыл 1060-ча солкуобайдаах кэдьүүс ылылыаҕа.

Саҥаҕа, бастыҥҥа кэһүүннүк сыһыаннаһыы холобурун Эрилик Эристиин аатынан совхозтан уруты хаһаайыстыбаларга барылларыгар да көрүөххэ сөп. Дьон араас бэйэлээх оҥоһуктарын туһанарга сөптөөх матырыйаал тиийбэтэ, үп-харчы көрүллүбэтэ улахан мэһэйдэри үөскэтэр. Дьиҥэр, ылсар буоллахха манн барытын хас биирдии совхоз илиитин быһаарар кыах баар. Совхоздар директордара бу дьоһуннаах дьыалаҕа хаһаайыстыбалар бары сулууспаларын түмүөхтээхтэр, уопсай интэриэстээхтэр.

Карл Маркс аатынан совхоз рационализатордара С. Х. Матвеев КУФ-1,8 маарканаах косилканы талаҕы, былаҕы кырбатар гына уларытан оҥорбута эбиитин илбэтэ, сэҥээриллибэтэ. Косилка барабана трактор күүс ылар валыһан эргитиллэр. Ону Матвеев электродвигателинэн солбуйан үлэттэн тракторы уонна «Беларусь» тракторы босхолуур кыах баарын туһунан этэр. Итиннурдук «Мүгүдэй» совхозтан Д. А. Дьячковскай үгүс мындыр оҥоһуктара кыайан туһаныллыбакка сыталлар. Манныкы омсолоох чахчылар дьон айар дьоҕурдарын, саҥаҕа, бастыҥҥа сыһыаннаһыы эссе да уларыйа илигин туоһулууллар.

Аҥардас бу да холобурдар оройуон экономикатын хаһык баҕарар салаатыгар үлэ оҥорумтуотун үрдэтиэххэ сөптөөх туһаныллар илин кыахтар олус элбэхтэрин көрдөрөллөр. Совхоздар директордарын, инженернэй-техническэй сулууспаларын, оройуоннааҕы агропромышленнай холбоһук састаабыгар киирэр тэрилтэлэр салайааччыларын биир сүрүн соруктарынан рационализатордар этиилэрин киэҥник тарҕатыы буолуохтааҕын умнарбыт сатаммат. Итини биһигиттэн түргэтэтии пятилеткатын соруктара ирдииллэр.

В. ГУЛЯЕВ,
өрөмүөннүүр - техническэй предприятие саҥа техникаҕа инженерэ.

КӨМҮС ТУОРАҔЫ ЭНЧИРЭППЭТ ИҺИН

Биһиги рэйдэбит

Тута бэлиэтиэҕиҥ: Карл Маркс аатынан совхоз кини уһаайбатынааҕы бурдугу ыраастыыр площадкатыгар быйыл үчүгэй өттүгэр кырата суох хамсааһын тахсыбыт. ЗАВ-20 бурдугу ыраастыыр сүүнэ улахан агрегат хайа күн бурдук быһыыта саҕаланыаҕыттан үлэлээн тиҥигийэ-таҥыйа турар. Массыына тиэйэн аҕалан дьааҥкаҕа куппут бурдугун лааҥталар үөһэ бункерга ороо ытыйан таһаараллар, ыраастаммыт туорахтар иккис бункерга кутуллаллар. Бункер туоллаҕына туорахтары тиэйэн маҕаһыыҥҥа аттыгар илдьэн сүөкүүллэр. Бу бэртээхэй агрегаты үлэҕэ киллэрэн, биир саамай «ыалдьар» боппуруостарын — куруустаабыныгга үлэһит илии тииййбэтин быһаарбыттар. Ону таһынан, бурдук ыраастыыр сиргэ саҥа площадка оҥорбуттар.

Маҕаһыыҥҥа таһыгар кутуллубут бурдугу зернометатель иһирдьэ ыыппар. Икки киһи туораҕы күрдьэх тутан, зернометателыгэ бурдугу хаһыйан иһэллэр. Кинилэр — В. В. Тоскин уонна А. А. Аржаков — бурдугу ыраастааһыныгга туруоруллубут дьон. Зерноток сэбиэдиссэйинэн быйыл С. В. Саввин анаммыт.

— Билигин маҕаһыыҥҥа барыта 100-чэкэ тонна бурдук кутулла сытар. Күнгэ 10—15 тоннаны ыраастатабыт. Бурдугу куурдарга туттуллар түөрт вентиляторданахпыт. Туруктара үчүгэй, — итигирдик кэпсээбитэ зерноток сэбиэдиссэйэ.

Быйыл сайын сэбиэдиссэй агрегаттар өрөмүөннэрин эрдэттэн ыыппыт. Бурдук быһыыта саҕаланыар диэри өскүөлэ оҕолорун салайан, былах ыырбаппыттар. Барыта 30 тоннаны бэлэмнээбиттэр. Ону таһынан сэттэ тыһ. куулу эбырахтаан, тэбээн, сааһылаан туттарарга бэлэмнээбиттэр.

— 585 гектартан үүнүүнү хомуйуохтаахпыт. Бурдук тахсыыта мөлтөһүөр. Былырыын гектартан ортотунан 9-чуу центнер бурдугу ылбыт буоллахпытына, быйыл 5-тии эрэ центнери хомуйар туруктаахпыт. Сирбит аҥарын хомуйдубут. Барыта валовойунан 300 -онна үүнүүнү ылыахпыт диэн былааннаабыт. 150 тоннаны эһиилги сиэмэҕэ анаан ууруохпут, — диэн кэпсээбитэ агрегаттары көрө-иста сылдьар совхоз кылаабынай агронома Н. Н. Шестаков.

— Сиэмэни халлаан хаһытар хоннорбоппут, — диэллэр үлэһиттэр. Кырдьык, зерноток үлэһиттэрэ сүктэриллибит эбээһиннэстэригэр эппиэтинэстээхтик сыһыаннаһаллар. Ити быйыл хаба та дьылларданааҕар үлэни зернотокка тэрээһиннээхтик саҕалаабыттарыттан даҕаны көстөр.

Ол эрээри суһаллык туоратыллыан сөптөөх итэҕэстэр манна бааллара бэлиэтэнир наадалаах. Маҕаһыыҥҥа сиккиэх бурдук халыҥнык томточчу кутуллубут. Түргэнник чараастатан биэрбэтэххэ, булкуйан, эргитэн куурда охсубатахха, бурдук итийэн, буорту буолуута саҕаланыыһы. Бу улахан сыраҕа эрэйэр үлэҕэ үс киһи күүһэ тиийбэт. Онон кинилэргэ көмөҕө наһилиэнньэттэн дьону туруортуу оҕсуохха. Кураанах сайыҥҥа элбэх эрэйинэн ылыллыбыт көмүс туорахтары кэдьүүһэ суох сүтэрбэт, ийин күүһү түмүөххэ.

Мантан салгыы биһиги Эрилик Эристиин аатынан совхоз кини уһаайбатыгар тиийдибит. Күүппүппүт курдук, ыраастыыр площадка кичэйэн мал тэлгэһэтин сонатын көрүстэ. Манна зерноток сэбиэдиссэйэ — быһаны-туһаҕы түппүтүнэн сылдьар бүгүрү, кыһаннылаах үлэһит Афанасий Афанасьевич Захаров. Кини хайа кинилэргэ зерноток агрегаттара бурдугу ыраастыырга бэлэм буолаачылар. Бу да сырыыга оннук.

Сэбиэдиссэй бурдугу ыраастатыыга, харайыыга быйыл интернациональнай састааптаах звенону салайан үлэлэтэр. Нерюнгриларыы уонна Якутскайтан көмөҕө кэлбит геологтары зернотокка туруорбуттар. Нерюнгрилар группаларын старшайдара — бурит Лев Андохин. Идэтинэн — слесарь. Виталий Баранов электрик, Ташкенттан төрүттээх Сергей Лозовик, сварщик, мордвин Анатолий Радаев уо. д. а. омук дьоно биир иллээх үлэ коллективына буолбуттар.

— Афанасий Афанасьевич биһиги истиҥ доҕорбут уонна салайааччыбыт. Кини быһаччы ыйыытынан бурдугу түөрт агрегатынан тута иккитэ ыраастатабыт, куурдабыт, кууллуубут, куруустуубут. Оттон сиэмэҕэ анаан ууруллар бурдугу үс төгүл ыраастатабыт, — диэн үөрэ-кэтэ Андохиннаах кэпсии тоһуйбуттара.

— Манна 19 чыыһылааттан үлэлиибит. Маҥнай кэлбит күммүтүгэр тута үс КАМАЗ массыынаны куруустаабыппыт. Геологтар уон биирбит, — диэбиттэ геологтар салайааччылара В. Г. Алексеев.

Зернотокка билигин туругунан 100 тонна бурдук ыраастаммыт. Балтараа тыһыынча курдук бурдуктаах кууллар сарайга саас-сааһынан дьаарыстаммыттар. Ити курдук көхтөөх, тэрээһиннээх үлэ салҕанар.

Е. СМИРНИКОВА,
госсеминспекция начальнига,

Л. УНАРОВА,
хаһыат анал. корр.

ТУОЛУМАҔА КӨСТҮЛЭР

Субуруускай аатынан совхоз Туолума үрэҕэр уопсайа биэс звенону оттото киллэрдэ. Олортон саамай улахан былаанныылаахтарынан Семен Николаевич Захаров салайар уон киһилээх кэлэ-илии звенота буолар. Былаана — 350 тонна. Ону дьүккүөрдээх отчуттар уон тоннанан аһардылар. Кинилэр эбии 40 тонна оту оттуурга быһаарынан үлэлии сылдьаллар.

Егор Егорович Максаев 6 киһилээх звенота оту хааллабакка илиниэҥ оттуур. Бу звено совхоз специалистарыттан сүүмэрдэммитэ. Былааннара — 50 тонна. Бүгүҥҥү туругунан 35 тонна оттоннулар. Илья Яковлевич Чичигинаров звенота, Үөһээ Бабаҕаҕа оттоон баран, манна киирбитэ. Звено 35 тонна оту кэбиспитэ.

Владимир Аполлонович Федоров «Чачир» үлэ, сынньалаҥ лааҕырын хаһыс да сылын салайар. Кини бу күннэргэ 30-ча оҕону илдьэ киирэн оттоон эрэр. Кинилэр былаанныытынан 75 тонна оттоннулар, ону тэҥэ кабиһиллэ илик 500-чэкэ бугуллаахтар.

Бу күннэргэ Егор Семенович Захаров толору механизациялаах звенотун охсооччулара Григорий Григорьевич Кривошапкин уонна Наум Алексеевич Протопопов Туолума чугаһынааҕы Куттара үрэҕэр киирдилэр. Звено 450 тонна оту кэбиһэр былаатыгар эбии 100 тоннаны бэлэмниир соруктаах. Билигин 360 тонна оттонно. Былаана илик 10-ча кэбиһиллибит оттоохтор.

Ити курдук звенолар оттооһун быһаарыылаах нэдиэлэлэригэр күүрээннээхтик үлэлииллэр.

Кинилэр хас биирдиилэрэ гуһтаах былааннарын толорбокко эрэ ходуһаттан тахсыбат бигэ быһаарыылаахтар. Үлэ дьонун онуоха оттооһуҥҥа баар буолбут балаһыанньа эбээһинэстиир.

Н. КРИВОШАПКИН.

Сир быйаҥа — олохпут быйаҥа

КЭСКИЛЛЭЭХТИК БЫҺААРЫАХХА

Соторутааҕыта «Саҥа олох» хаһыатка бэчээттэммит Г. Егоров «Кураанңы утары охсуһабыт дуо?» диэн ыстатыйатын сэҥээрэн аахтым.

«Якутмелиоводст рой» Чурапчытааҕы хозрасчетнай учаастага сири төрдүттэн тупсаран оҥоруунан дьарыктанар аналлаах тэрилтэ. Мин манна үһүс сылбын мелиораторынан үлэлиибин. Биһиги тэрилтэбит кураанңы утары охсуһууга олох туох да үлэни ыыппакка олорор диэххэ олус баһыылаах буолуон сөп. Үлэ барар, ол эрээри чахчы тэтимэ ирдэниллэрин курдук түргэн буолбатах, итэҕэс-быһаҕас элбэх.

Билигин эрдэттэн бэлиэтэммит былаан быһыытынан сороох совхозтарга кыра быһыттары тутуунан дьарыктана сылдьабыт. Ол курдук Чурапчы күөлүн, Субуруускай аатынан совхозка Липпалээҕи быһыттаатыбыт. Эрилик Эристиҥҥэ икки быһыты өрөмүөннээтибит. Бу үлэлэри таһынан, Чурапчы күөлүтэр аһыллар-сабыллар ааннаах быһыт тутуутун саҕалаатыбыт. Итиниэн уу кэлэр дьылларыгар уу саппааһын үөскэтэргэ кыах үөскүөҕэ.

Быйыл сири төрдүттэн тупсаран оҥорууга элбэх үлэ «Мындаҕаайы» совхозка ыытылынна. 161 гектардаах Көбдөх ходуһатын оҥорон туттардыбыт. Ыһыахнга турбаннан ныөлсүтэр система тутуутун саҕалаатыбыт. Мөккүүдэ ходуһатыгар ууну халытан ныөлсүтэр система тутуута ситэриллэн эрэр. Мындаҕаайы — 1 диэн сиигирдэр система оҥоһулунна.

Бу күннэргэ «Мүгүдэй» совхозка турбаннан ныөлсүтэр система тутуута саҕаланна.

Былырыыҥҥыттан биһиги тэрилтэбитигэр сири төрдүттэн тупсаран оҥоруунан утуйнаахтык дьарыктанар аналлаах бириигээдэ тэриллибитэ. Уруут солонон баран умнууга хаалан, талаҕынан саба үүммүт сирдэри чөлүгэр түһэриигэ үлэлиир, баалыыга сирдэрин оҥорор. Быйыл Эрилик Эристиин аатынан совхозка 44, «Мүгүдэйгэ» 18, «Мындаҕаайыга» 161 гектар иэннээх сирдэри баалыыга оҥордулар.

Кыһыныы совхоздарга урэхтэр дулҕаларын астаран, ходуһа сирин оҥоруунан дарыктанабыт.

Дулҕалаах сири астаран, ходуһа сирин таһааран оройуоҥҥа уруккаттан ытыллар. Ол эрээри оннук сирдэр, Г. Егоров бэлиэтээбитин курдук, үксүгэр хардолойдуулар, куруаннаан аанньа үүммэттэр. Мэҥэ-Хаҥаластар дулҕаны төрдүттэн фрезатын почваны эссе байыталларын, ол түмүгэр итинник ходуһаттан туруктаах үүнүүнү ылалларын туһунан автор саамай сөпкө суруйар. Биһиги даҕаны ону үтүктэрбит тоҕо сатаммат буолуой? Бу туһунан туһааннаах тэрилтэлэр сүбэлэһэн баран, олоххо уталыппакка киллэрэрбит наада. Уопсайынан, сир үүнүүтүн үрдэтэринэн дьарыктанар тэрилтэлэр сибээстээхтик үлэлиэхтээхпит.

Г. Егоров кыра үрэхтэрдээх сирдэргэ ууну халытар кэриискэ-кэриискэ быһыттары, табыллар сирдэригэр аанньаан, халтаҕай өттүгэр ордуга тыа саҕатынан бычалыйар гына былааннаан оҥорор кэдьүүстээх буолуохтааҕын туһунан суруйар. Мин санаабар, олус оруннаах этии. Маннык үлэлэринэн тиһигин быспакка совхоздар мелиораторларда дьарыктаныахтарын сөп.

Кинилэр биир хаһаайыстыбаҕа бастайааннай олорор дьон сири-уоту иччэ-тоҥон, кинилэр ылыллар үүнүүнү үрдэтэргэ хаһык ньымалары туттуоххаа сөбүн кимнээҕэр да ордук билиэхтээхтэр. Кыра быһыттары тутууну туруорсан ыыттарыахтаахтар. Оттон итиннник үлэлэр суохтарын кэриэтэ. Хаһан эрэ оройуоҥҥа икки аһыллар-сабыллар быһыттар тутуллубуттара, биирэ — Чакырга, атына — Болтоҥоҕо, алдьанан туһаныллыбатахтара ыраатта. Олору хаттаан уларыта тутан оҥорууга саҥа бырайыактар наадалар. Олору оҥотторууга тоҕо эрэ ити совхоздар мелиораторларда дьулуһан туруорсубаттар. Оттон оройуоҥҥа саҥа мелиоративнай объектары бырайыактааһын үлэтэ олус мөлтөх.

Сыл ахсын совхоздарга сир үлэтин ыытарыыга сөптөөх үп көрүллэр. Ону мелиораторлар толору сатаан туһамматтар диэн бэлиэтиэххэ наада. Кыра быһыттары сөптөөх сирдэргэ туттарыыга сир үлэтигэр көрүллэр үптэн туһаныы суоҕун кэриэтэ. Совхоздар директордара мелиораторлары аналларынан ситэ туһамматтар. Холобур, быйыл сайыны быһа «Мындаҕаайы» совхоз мелиоратора, үгүс мелиоративнай тутуулар ытыллара турар кэмнэригэр, окко сырытта. Үгүс хаһаайыстыбаларга эмиэ итиннник. Мелиораторларга сыһыаны уларытар, кинилэр оруолларын үрдэтэр нэм наада.

Быйыл оройуоҥҥа мелиоративнай системалары эксплуатациялыыр саҥа участак тэрилиннэ. Кинини кытта совхоз мелиораторларда быһаччы үлэлиэхтээхтэр.

Сир быйаҥын үрдэтии — мелиораторлар илиилэригэр. Бары кыаллары оҥорорго билинибитин, күүспүтүн түмүөххэ.

П. МИШКИН,
мелиоратор.

120 ТОННА ДУЛҔА

Общественнай сүөһүгэ эбии аһылык бэлэмнээһиҥҥэ быһаарыылаах кэм күргүөмнээх дэнадата саҕаланна. Оройуон бары тэрилтэлэрэ күөҕү бэттэһэ дулҕа уонна былах бэлэмнээһиҥҥэр тиэрдиллибит былааннарын толоро охсорго дьулуһаллар. Бу дьыалаҕа милиция оройуоннааҕы отделын үлэһиттэрэ тэрээһиннээхтик кытыннылар. Коллективка общественнай сүөһү эбии аһылыгар 120 тонна дулҕаны бэлэмниир былаан тиэрдиллибитэ. Ону коллектив дьоно бу күннэргэ чиэстээхтик толордулар.

«СО» корр.

Комментатор колонкалара

ЯПОНИЯ ЯДЕРНАЙА СУОХ ПРИНЦИПТЭРИГЭР АТААКАЛААҺЫН

Япония ааспыт сыллардааҕы политикатын принцибинэн буолбут үс ядернайа суох принцибигэр Вашингтон киэҥ кимэбиннээх атаакатын оҥордо. Япония араас портарыгар биир кэмҥэ «Томагавк» диэн бортатыгар ядернай кынаттаах ракеталаах американскай байыаннай хараабыллар киирдилэр. Хонсю арыы Сасэбо португар отут икки ыстар установкалаах, «Нью-Джерсигэ» оҥоһуллубут дьааһырдаах хараабыл, Йокосукуга «Тэч» ракетнай фрегатынан арыалланан, «Лонг Бич» атомнай ракетнай крейсер, оттон Куреҕа «Меррилл» ракетнай эсминец киирдилэр. Итинэн АХШ Япония ядернайа суох үһүс (Япония ядернай сэрии сэбин киллэрбэт буолуу туһунан) принцибин аһаҕастык кэһэр астылар.

АХШ администрацията итэ ыҥаабыннарыанан Япония ядернайа суох политикатын суох оҥорорго, Хиросима уонна Нагасаки дойдуларын норуоттарын ядернайы уонна байыаннайы утары настырыаннаарын бүтэһиктээхтик хаан баттыырга дьулуһар. Американскай атомнай авианосецтар уонна ядернай сэрии сэптээх лодкалар Япония портарыгар мэлдьи киирэллэр. Саллынааҕы-байыаннай базаларыгар Мисаваҕа ядернай сэрии саптарэ — АХШ Салгыннааҕы байыаннай күүстэрин истребитель-бомбардировщиктара бааллар.

АХШ муоратааҕы-байыаннай флотун хараабыллара киириилэриттэн сибээстээн, Япония общественноһа правительствоны АХШ хараабыллара бортатыгар ядернай сэбэ суохтарын туһунан чуолкай бигэргэтиини ылларыгар модьуйда. Итинэн сибээстээн тас дьыала министрэ Куранари АХШ посолун бэсиэдэлэһиигэ ыҥырда. Министр Япония үс ядернайа суох принциптэрин саҥатан туран, бэйэлэрин биир дойдулаахтарын «ядернай аллергияларыгар» өйдөөн сыһыаннаһарга көрдөстө. Онуоха посол АХШ бэйэтин хараабылларыгар ядернай сэрии сэбэ баарын дуу, суоҕун дуу туһунан билгэрэппэтин даҕаны, маддьэстэтин даҕаны туһунан биллэрдэ. АХШ Японияҕа, кини ядернайа суох официальнай политикатын аахайбакка, ядернай сэрии сэбин кистэнэ киллэрэр буолбута хайы-үйэ ыраатыбытын туһунан элбэх сибидиэтэллэр бааллара үрдүнэн, Япония правительството итинник эппиэтинэ дуоһуйда.

Былаастар саҥата суох сөбүлэһиилэринэн дойду Тихэй океан иһинээҕи чааһыгар Пентагон ядернай плацдармыгар кубулуйар. Ким да буолбатах, тас дьыалаҕа уруккутук министрэ Т. Кимура «Асахи» хаһыакка биэрбит интервьютугар АХШ Японияны кытта ядернай сэрии сэбин киллэрии көҥүллүүр кистэлэҥ сөбүлэһиилэри түһэрсибитин туһунан эппитэ. Итинник сөбүлэһиигэ баар чахчытын американскай политическай уонна байыаннай деятеллар эмиэ бигэргэтэллэр. Итинник этиилэр, диэн суруйар хаһыат, үс ядернай принцибин общественноһы албыннааһынга, Вашингтон ядернай амбицияларга аҕалар алдьархайдарын мүлүрүтэргэ сулууспалыылларын көрдөрөллөр.

Япония портарыгар сылдьан баран американскай атомнай ракетоносецтар Японскай уонна Охотскай муораларга тахсыахтара, онно киниэхэ авианосецнай бөлөх холбоһуоҕа. Советскай Дальнай Восток кытылларыттан чугас Америка муоратааҕы армадата ССРС утары туһаайыллыбыт бойобуой операция киэҥ масштабтаах манёврдарын чочуйуутун ыытыаҕа. Итинэн сибээстээн Япония бэчээтэ, АХШ провокационнай дьайыылара аан дойдутааҕы быһыыны-майгыны уустугурдуохтарын, Тихэй океан бу оройуонугар баар тыыгааһыны сытыырхатыахтарын, тупсан эрэр японскай-советскай сыһыаннаһыыларга төттөрү дьайыыны оҥоруохтарын сөбүн ыйан туран, түрүбүөгэни сэрдэхтик охсор.

А. БИРЮКОВ,
ССТА ыытааччыта.

Чурапчы, эн киэҥ туттар спортсменнарыҥ

ЭРЭЛБИТ

Уон сыллааҕыта сайын «Роман Дмитриев, Павел Пинигин, Александр Иванов — олимпиецтар» — диэн үөрүүлээх сурах алаастан алааска, үрэхтэн үрэххэ ходуһа хочотугар, үрүҥ илгэни дэбилитээччилэри күүскэ үлэҕэ көҕүлүү сурахтарга сөҕүмтүн, сүргэни көтөхпүтүн мин бу бэардьы өйдүүбүн. Дьэ, кырдьык, уолаттарбыт үйэ-хатан биллэр тыһаабыттаах хапсыһыылары күөннэринэн көҥүл көтөн! Одесса куоратыгар үһүс Советскай Союз чемпиона буолаллар, Монреальдааҕы XXI Олимпийскай оонньууларга кыттар үрдүк быраабы ылбыттара. Норуоппут үтүөмматах үөрүүтэ, саҥаабатах сарсыыта салаллыбыта.

Саха тустуутун бүгүҥҥү эрэлэ Василий Гоголев, үс олимпиецпыт Роман Дмитриев, Павел Пинигин, Александр Иванов үтүө хаачыстыбаларын толору иҥэриммит, айылҕаттан талааннаах, тустар баҕалаах бэйэтин туһугар эмиэ тускул суоллаах-ииистээх, спортивнай биографиялаах бэрэс буола үүннэ. Туох ханнык иннинэ Васяны Д. П. Коркин, этэргэ дылы, «төрөппүтэх» эрэ уола. Кэлин сылларга Дмитрий Петрович бары билиитин, үгүс бириэмэтин, бааһ дьоҕурун ииннин сырдык эрэлин Василий Гоголевы аан дойду күүстээхтэрин кэккэтигэр таһааарарга аныабыта. Тренер дьиэтигэр сырыттахпына, кэпсээн эрэ барыта Васяҕа тула бараарын өйдөөн хааллыбыным. «Вася тустуоҕа, хайаан даҕаны тустуута тахсыаҕа. дьоҕор...» — диэн бэрт холкутун, кини эрэ итэҕэйэх, ылыныах курдук этэр буолара... Үтүөлээх тренер үөрэнээччитин ситиһиилэриттэн оҕолуу үөрэрэ, алҕастарын кэннэрэн, улахан туһүлгэлэргэ таһаарар туһугар олоҕун тиһэх күннэригэр диэри сыралаһыыта.

Аны саҥатахха, Дмитрий Петрович үгүс да эрэлин, талааннаах да уолаттарын олус хомоллолоохтук сүтэрэн, ыар да түгэннэри уйуордаан, тохтоон, кэхтэн хаалбакка сөҕүмэр да үлэнэн саҥаттан саҥа ааттары советскай спортка балаҕаттаабыт этит!

Васяны ыйааһыны чэпчэкитэ бэрдин иһин, Петрович тута туһунара охсубатаҕа: «48 кг-мы — сахалар ыйааһыннарынаа» этэтаабыт ССРС үтүөлээх тренерэ Д. П. Коркин үөрэнээччитин улахан талаанын бэлиэтии көрөн, эмиэ Гоголевна түс бэйэтигэр эрэ сөп түбэһэр техниканы уонна тактиканы булан, үһүнүк дьулуурдаахтык чочуйбута, олоххо киллэрбитэ. Итини туһунан Дмитрий Петрович өссө үс сыллааҕыта маннык ахтыбыта: «Гоголев тустар техникатын уларыта сатаабыттара. Биллэн турар, ол саҥа техника Васяҕа барыстаах буолаарай дьэбиттэрэ, табыллыбатаҕа. Кэлин кини ол сыл тустубут, тус па суоллаах бэйэтин техникатыгар төннүүнэ».

Биллиилээх тустуук Василий Гоголев спортивнай суола эрэ-дэхси үчүгэйдик, ол эбэтэр, биир-көнө сураабынынан үрдүктэн үрдүккэ, тохтоло суох дьулуруйбатаҕа. Оннук барытыгар сэмэй, ытын тренер буруйуу укүсүн бэйэтигэр ылынара дии... Дьиҥэр, итинник сүрүн бириччинэтэ Гоголев кини быһыытынан түс бэйэтин характерэ. Баар кыаҕын, айылҕаттан даҕаны талаанын кэмигэр таба туһаммытаҕа, ардыгар тренерин сүбэтин ылыммата, бэрээдэк өттүнэн мөлтөөн да ылар түгэннэрэ — барыта түмүллэн, субу да түттэн ылыахча буолбут улахан ситиһиитэ сырыы ахсын мүччү туттарам, халты харбатан, сороҕор бэрт кылгас кэмҥэ таба да харбатан, тустууку сэнээрээччилэрин тоһото хомоппутун, кыһыппытын», «уута-уокка» даҕаны туһарбитин билигин ааҕан сиппэппит буолуо... Петрович уолугар олус улахан соругу туруорбутун билиҥҥи тренер 1982 сыллаахха Гоголев ССРС үһүс призера буолбутун ситиһиинэн да аахпатаҕыттан үчүгэйдик өйдүүбүт. Дьэ билигин Василий Гоголев тустуутун туһунан республика хаһыаттара суруйбуттарын кылгастык бэйэм аҕааччыларбар тиэрдэрим табыгастаах буолсу.

«1977 сыл Якутскайга Бүтүн Союзтааҕы турнирга чаҕылхайдык тустан баран, Красноярскайга ССРС чемпионатыгар иккитэ ыраастык коттороп туораата...», «Брестка, Белоруссия аан дойдутааҕы турниругар (уруккута А. Медведь бириистэ — Д. Э.) бастаабыт Н. Кондратенконы ыраастык уураан баран, финалга В. Поворазнюгу баллынан хотон иһэн, «мельницаҕа» түбэһэн, ыраастык быраахтарда...», «...Карбышев аатынан Бүтүн Союзтааҕы турнирга алта бөрөһү ыраастык ууран бастаата...», «1979 сыл РСФСР норуоттарын Спартакиадаларыгар иһис миэстэлэннэ...», «...1981 сыллаахха ССРС чемпионатыгар Сергей Корнилаевтыгар 3:2 ахсааҥҥа хоттордо...», «...Василий Гоголев омук бөҕөстөрүн кытта тахсыылаахтык тустар...», «...Кэлин аан дойду чемпиона буолбут кореец Ким Чер Хваны иккитэ ылайбыта...»

Дьэ, итинник хайҕахтаах курдук кыһыылаах уонна, дьиҥэ да буоллар, үөрүүлээх строкалары хас саха эрэнэ долгуйа аахпытай?! Итиларттэн саамай хомолтолооҕо, биллэн турар, 1982 сыл Варнаҕа, Европа чемпионатыгар венгр Ласло Барону уон очконан хотон иһэн ыраастык хам баттатыыта, уолбут дойду сүүмэрдэммит хамаандатыгар миэстэтин биллэрдин эмсэҕэлээбитэ. 1981 сыллаахха ССРС чемпионатыгар хотторуутун республика биир хаһыатыгар маннык суруйбуттара:

— Вася эрдэ атаакаҕа улуһуйа сылдьан «мельницаҕа» киирэн биэрбэтэҕэ, эбэтэр өссө биирдэ, эрдэ атахтаан иккитэ охторбутун курдук охторбута буоллар Союз чемпиона буолуох этэ...

Дьэ, бар туһан, улахан халбан, спорду кыратык даҕаны удумаҕалыыр киһиэхэ дабатыс өйдөммөт суруйуу буолбаат?! Биһиги, этэргэ дылы «сымсатаҕа буоллар, табыах этэ» диэбит курдук... Дьиҥэр, спорт сүрдээх тыйыс, хайнык баҕарар күрэхтэһиигэ ким күүстээх, кыайыыга бигэ эрэллээх эрэ ситиһиилэрин өйдүүр кэм кэллэ дии саныыбын. Манна даҕатан эттэххэ, кэлин сылларга республикаҕа спорду, ордук тустууну сырдатыы, бэрт татымнык, тустууну билэр специалистартан сүбэлэһэр эрэ биир хаһыабыгыан суруйаллар буолбуттара, ол сыл спордунан дьарыктаммыт киһиэхэ, түс бэйэбэр, төрүт астыммарбат буолла. Ол курдук, биһиги бөҕөспут күүстээҕэ кими да тулуйпат, таһымынан таммааттыыр, оттон мөлтөҕө адьас атын хартыына — трамвата мэһэйдиириэн, биитэр сулбуйаллар «атаҕастаабыттарынан» эрэ быһаараллар. Мин саҕабар, спортка кыайтарыы биир өттүнэн туһүлгэҕэ саҥа күүстээх спортсмен таххсыбытынан быһаарылсыбытынан сөп. Түөрт Олимпиада геройа Владимир Голубничий, улаханын ылыҥдьан, бэйэтин бэһис Олимпиадатыгар Монреалга сэттис миэстэҕэ тиксибитин: «Ол аата итэҕэс эрчиллибиппин» — диэн түмүктээбитэ эбээт! Бу — эдэр саҥа үүнэн эрэр спортсменнарбытыгар үчүгэй үөрэх.

Биһиги бүгүн кэпсиир аан дойду бары ааттаах тарын кытта кэмэх мастыы эрийсэр кыахтаах, бэйэбит төрүт буорбутуттан, тыйыс айылҕалаах Сахабыт сириттэн «булан-хатан», тустарга төлкөлөөн турар төрөөбүт, баар суох эрэлбит — Василий Гоголев. ССРС үтүөлээх тренерэ Д. П. Коркинга эрчиллэ кэлээбиттэн уон сэттис сылыгар — ССРС, сүүрбэ аһыһыгар — Европа чемпионнарыгар, аан дойду үһүс баҕаһыгар, сүүрбэ төҕүһүгэр — Үтүө дьулуур оонньууларын геройутар тиийэ үүнэ, опытырда! Үс сыл субуруччу Советскай Союз чемпионун Ньыһыл көмүс медалын иэтиитэ — Василий Гоголев уратыы чаҕылхай ситиһиитэ!

Саха комсомолун Бочуотун Кинигэтигэр киирбит, «Саха АССР физическэй культуратын үтүөлээх үлэһитэ», международнай кылаастаах маастар Василий Гоголев аан дойду чемпионатыгар боруонса медалын ана кыһыл көмүскэ уһаарарыгар, албан ааттаах убайдарын: олимпиецтар Роман Дмитриев, Павел Пинигин, Александр Иванов «туйахтарын хатаран» сахаттан төрдүс олимпиецынан буолларыгар баҕарабыт, эрэлбит улахан.

ДМИТРИЙ ЭВЕРСТОВ,
учуутал, Саха АССР спордун маастара.

БАЛАҔАН ЫЙЫН ЭКРАНА

Ленинград. 1941 сыл тохсуннь ыйга манна цивилизация сэдэх дьиҥнилиэттэн биирдэстэрин — метрополитены тутуу саҕаламмыта. Сотору биһиги Ийэ дойдубутугар немецкэй талабырдьыттар сэриинэн сэбэ түсүүттарэ, тутааччылар төрөөбүт куораттарын көмүскэлигэр турбуттара.

Блокада ыар усулуобуйатыгар Шлиссельбургга диэри тимир суол ыһыллыгын уурбут. Нева өрүһү туоруур тимир муус муостаны тутпут, бомба, буулдьа анныгар, кини ылаҕын таһыгар күүстэрин-сыраларын ыытан үлэлээн, аата-ахса суох кучумэҕэйдэри көрсөн, Ладоганы туоруур номохоо киирбит «олох суолугар» эмиэ үгүс тутуулары ыыппыт метрону тутааччылар туттарыыгар түстэриһэн «Встретимся в метро» диэн икки сериялаах өгүһүөх киинэ кэпсиир. Кинэҕо норуоннан жанрынан уһуллубут лиэнтэ уон биэс сыллаах уһун кэми хабар, кини геройдарын дьылҕалара дьиҥнээх дьон дьылҕаларын сырдатар.

«Ленфильм» студия бу саҥа дьоһуннаах үлэтин сүрүн геройугар — РСФСР народнай артиһа, ССРС Государственнай бириэмийэтин лауреата Петр Вельяминов.

Бу студия өҥөөх «Воскресный папа» диэн хартыынатын кими барытын долгутуоҕа. Киинэ алта саастаах кыраҕый геройа Алена арахсыбыт ийэлээх аҕатын холбууругар туһугар ханнык албаска тиийбэтэй! Киин иккиэннэрин олус таптыыр, онон эмиэ барыс биирэ буолуохтарын, олоруохтарын баҕарар. Оттон билигин киин аҕатын наадаҕа бииргэ — өрөбүл күн эрэ көрөргө тиийэр... Киинэ дириҥ чувстволаах артистар Юрий Дуванов, Тамара Акулова, Галина Польских, Борис Щербаков үчүгэйдик тиэрдэллэр.

«Матвеева радость» диэн кэтит экраннаах өҥнөөх лиэнтэ («Мосфильм») сценарийын төрүтүнэн «Хоту сир поэтическай дууһатынан» уонна «нуучча тылын алтааҕынан» ааттаммыт бэртээхэй суруйааччы Борис Шергин айымньылара буоллулар. Саһан киинигэр — киин геройа албан ааттаабыт хараабыла оҥорор маастар Тэхтон (оруолга ССРС народнай артиһа Регимантас Адомайтис) уонна киин үөрэнээччитэ норуот талааннааҕа Матвей (биллиилээх актер Борис Галкин).

Матвей эдэр сааһыттан олоххо ситиһиилэнэн — көҥүл уонна дьоллоох буолуон баҕарар. Оттон ол, кини өччөтоо бу санаатынан, бэйэтэ бас билэр хараабыллаах уонна хаһааһын буолуутугар сытар. Бастаан оҥостубут хараабыла нууска кумалаҥар, оттон ыраахан үлэнэн киһиэһигэр муспут харчытын албын этиһиит апчарыйар... Киин дьиҥнээх дьолун революция кэнниттэн эрэ булар. Бу режиссер Ирина Поплавская икки киинэтэ. Бастакыта — «Василий и Василиса» — норуоч ч ү л э р иннэ биһирэбиллэрин ылбыта.

С. ДАНИЛОВ,
методист.

Редактор **Н. Е. МАКАРОВ.**

Эрилик Эристиин аатынан совхоз салалтата, Хайахсыт сельсоветын исполкома, отделение совета совхоз рабочайа

РОМАНОВ Петр Иванович

эмискэ ыалдьан өлбүтүнэн кэргэннэригэр, оҕолоругар, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Өрөмүөннүүр-техническэй предприятие администрацията, партийнай, профсоюзнай, комсомольскай тэрилтэлэрэ өрөйүөн биир бастаҥы механизатора, ССКП чилиэнэ

ХОЮТАНОВ Дмитрий Спиридонович

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэннэригэр, оҕолоругар, бары аймахтарыгар дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Таптыыр кэргэним, аҕабыт, эһэбит, убайбыт

ХОЮТАНОВ Дмитрий Спиридонович

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүн бары аймахтарыгар, билэр дьонугар, дириҥник курутуйан туран, иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, быраата, балта.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с. Карл Маркс уул. 12. **ТЕЛЕФОННАРБЫТ:** редактор—21-332, отделлар—21-265, уопсай—21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.